

ACCESUL LA ARHIVE ÎN REPUBLICA MOLDOVA, CU REFERIRE LA DEPOZITELE SPECIALE DE STAT DIN CADRUL SIS ȘI MAI

*Dr. în drept Mihai TAȘCĂ,
Secretarul Comisiei prezidențiale
pentru studierea și aprecierea regimului
comunist totalitar din R. Moldova*

The study „ACCESS TO ARCHIVES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA WITHIN THE SPECIAL INFORMATION SERVICES AND MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS ARCHIVES” tackles for the first time, a subject about the implementation of constitutional provisions on access to information in terms of access to archives.

The first part examines the legal framework in Moldova regarding the archival collections, highlighting the following steps: a) Phase of nationalization of archives and theirs transformation to national heritage, b) Phase of ensuring the legal framework necessary for the operation phase, c) Phase to ensure international cooperation, d) Phase of developing and preservation archival collections. Later it examines the legislation of access to information and principles of organizing the Archival Collections in Moldova.

The final part is addressing the organization and accessibility of the archive collections (special state deposits) of the Special Information and Security Service and the Ministry of Internal Affairs of Moldova. It is published the structure of these archives from these institutions, including files of victims of political repressions submitted in 2010 by the Special Information and Security Service and the Ministry of Internal Affairs to the National Archive.

1. Cadrul juridic privind fondul arhivistic în Republica Moldova

Odată cu începutul destrămării URSS la sfârșitul anilor '80 al secolului trecut și mișcările energice ale republicilor unionale spre independență, RSS Moldovenească, deopotrivă cu multe alte probleme de ordin juridic, social, economic, financiar etc., care trebuiau soluționate, urma să rezolve una prioritară, de o importanță deosebită pentru istoria noastră – soarta arhivelor pe teritoriul său. Întrucât nu putea fi realizat peste noapte, acest proces a durat mai mult

timp. În ordinea evoluției evenimentelor politice și adoptării actelor normative desprindem următoarele etape și acte.

Etapa naționalizării arhivelor și trecerii lor în patrimoniul național. O primă reglementare a statutului juridic al arhivelor de pe actualul teritoriu al R. Moldova se conține în Declarația de Suveranitate a RSS Moldova, adoptată la 23 iunie 1990¹. Astfel, prin art. 1 din Declarație, Republica Sovietică Socialistă Moldova se declară „stat suveran”, iar suveranitatea R.S.S. Moldova „este unica și necesara condiție a existenței statalității Moldovei”. Totodată, potrivit art. 4 din Declarație „Pământul, subsolul acestuia, apele, pădurile și alte resurse naturale, aflate pe teritoriul R.S.S. Moldova, precum și întreg potențialul economic, tehnico-științific și financiar, **alte valori de patrimoniu național se află în proprietatea exclusivă a R.S.S. Moldova (sub.n.)** și se folosesc în scopul asigurării necesităților materiale și spirituale ale poporului republicii”. Așadar, prin **alte valori de patrimoniu național** s-au avut în vedere arhivele, iar din data adoptării Declarației de Suveranitate, 23 iunie 1990, arhivele ce se aflau pe teritoriul RSS Moldova, au devenit *de jure* proprietate a R. Moldova și au intrat în patrimoniul național.

Cel de-al doilea act care a fundamentat statutul arhivelor a fost Declarația de Independență a R. Moldova din 27 august 1991² care dispune: „pe întregul său teritoriu să se aplice numai Constituția, legile și celelalte acte normative adoptate de organele legal constituite ale Republicii Moldova”. Așadar, acest document a consfințit prevederile Declarației de Suveranitate.

Etapa trecerii arhivelor în patrimoniul național al R. Moldova s-a încheiat prin adoptarea, la 22 ianuarie 1992, a *Legii privind Fondul Arhivistic al Republicii Moldova*³, care în art. 9 dispune că „Documentele din Fondul arhivistic de stat sunt proprietatea Republicii Moldova și sunt luate sub protecția statului. Ele nu pot fi obiect de cumpărare-vânzare sau obiect al altor tranzacții și sunt puse la dispoziție numai spre folosință”.

Etapa asigurării cadrului juridic necesar funcționării. Legea privind Fondul Arhivistic reglementează statutul juridic al fondului arhivistic

¹ Declarația de suveranitate a Republicii Sovietice Socialiste Moldova a fost adoptată prin Legea nr. 148-XII din 23 iunie 1990. Publicată în „Veștile Sovietului Suprem al RSS Moldova”, nr. 8/1990.

² Declarația de Independență a Republicii Moldova a fost adoptată prin Legea nr. 691-XII din 27 august 1991. Publicată în Monitorul Oficial nr. 11 din 27 august 1991.

³ Publicată în Monitorul Parlamentului nr. 1 din 1 februarie 1992.

din R. Moldova, determină caracterul arhivelor – de stat și obștești (art. 4), creează rețeaua de arhive – naționale, locale, depozite speciale de stat și arhive la organele puterii de stat și administrației de stat, instanțele de judecată, procuratură, întreprinderi și organizații (art. 5), stabilește modalitatea de evidență, completare și utilizare a fondului arhivistic (art. 19-29), asigură accesul la arhive (art. 30-33) și, totodată, impune restricții privind accesul la unele informații din fond (art. 34-37) etc. Tot prin această lege s-a înființat autoritatea de stat pentru supravegherea și administrarea Fondului Arhivistic al R. Moldova – Serviciul de Stat de Arhivă.

În baza Legii Fondului Arhivistic, Guvernul R. Moldova, prin Hotărârea nr. 352⁴ din 27 mai 1992, a aprobat „Regulamentul Fondului arhivistic de stat” care concretiza procedura de organizare, completare, păstrare și utilizare a documentelor ce fac parte din fondul arhivistic de stat, iar întru asigurarea activității fondului arhivistic, prin Hotărârea nr. 400 din 9 iunie 1994⁵ a aprobat structura și Regulamentul Serviciului de Stat de Arhivă.

Odată creat cadrul general al arhivelor, Serviciul de Stat de Arhivă, prin Ordinul nr. 10 din 30 mai 1995, a aprobat Regulamentul Fondului arhivistic obștești⁶. Ulterior, Arhiva Națională, Arhiva Organizațiilor Social Politice, arhivele raionale și-au aprobat propriile regulamente de activitate. Astfel, cu titlu de exemplu enumerăm „Regulamentul de activitate al Arhivei Naționale a Republicii Moldova”⁷, „Regulamentul Arhivei Organizațiilor Social Politice”⁸.

Etapa asigurării cooperării internaționale.

În scopul asigurării activității internaționale, dar și soluționării problemelor arhivistice care pot apărea în spațiul ex-sovietic, la 4 iunie 1999, la Minsk, Bielorusia a fost semnat “Acordul cu privire la principiile și formele de interacțiune a statelor-membre ale C.S.I. în domeniul utilizării informației de arhivă”. Acordul a fost aprobat de Guvernul R. Moldova prin Hotărârea nr. 1249 din 14 decembrie 2000⁹. În același scop, la 28 noiembrie 2005 Guvernul R. Moldova, prin Hotărârea nr. 1218¹⁰ a aprobat „Hotărârea Consiliului șefilor

⁴ Publicată în revista „Pergament”, nr. 1/1998.

⁵ Publicată în Monitorul Oficial nr. 2 din 2 septembrie 1994.

⁶ Publicată în revista „Pergament”, nr. 1/1998.

⁷ Nepublicat.

⁸ Nepublicat.

⁹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 157 din 21 decembrie 2000.

¹⁰ Publicată în Monitorul Oficial nr. 164 din 9 decembrie 2005.

de guverne ale statelor-membre ale C.S.I. privind crearea Consiliului consultativ al conducătorilor serviciilor de stat de arhivă ale statelor-membre ale Comunității Statelor Independente, semnată la 3 decembrie 2004 în or. Moscova”.

Între timp, R. Moldova a semnat mai multe Acorduri internaționale privind cooperarea în domeniul arhivistic. Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr. 2 din 3 ianuarie 2003 s-a aprobat „Acordul de colaborare între Serviciul de Stat de Arhivă al R. Moldova și Agenția pentru arhivistică a Ministerului culturii, tineretului și sportului al Republicii Armenia”¹¹, au fost inițiate asemenea acorduri cu Polonia, Turcia etc.

Etapa completării și păstrării fondului arhivistic. Completarea fondului arhivistic prin depunerea dosarelor la păstrare în arhivele departamentale, depozitele speciale și Arhiva Națională este stabilită prin art. 18 din Legea Fondului Arhivistic care dispune: „Toate persoanele juridice din Republica Moldova sunt datoare să acumuleze documentele elaborate în procesul activității lor. Sistematizarea, evidența și păstrarea documentelor respective se efectuează în modul stabilit de Organul de stat pentru supravegherea și administrarea Fondului Arhivistic al Republicii Moldova”.

Totodată, Legea Fondului Arhivistic prin art. 23 fixează două termene de păstrare a documentelor: provizorie și permanentă. Art. 12 din Regulamentul Fondului arhivistic de stat a stabilit termenele, potrivit cărora documentele ce fac parte din Fondul arhivistic pot fi păstrate provizoriu în arhivele departamentale (ministere, instituții etc.) și care variază între 5 și 75 de ani. După expirarea acestor termene dosarele respective urmează a fi transmise în arhivele de stat sau depozitele speciale de stat.

2. Reglementarea accesului la informație

Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994¹², stabilește în art. 34 unul din drepturile fundamentale ale persoanei – dreptul la informație, dispunând că „Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit”. Prin această prevedere se subînțelege și accesul la arhive.

Deopotrivă cu prevederile cu caracter general amintite mai sus, au fost adoptate o serie de legi cu caracter special prin care se garantează accesul la informație. Printre acestea, în ordinea adoptării enumerăm: Legea nr. 1225 din 8 decembrie 1992 *Privind reabilitarea victimelor represiunilor*

¹¹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 1 din 15 ianuarie 2003.

¹² Publicată în Monitorul Oficial nr.1/1994.

*politice*¹³; Legea nr. 190 din 19 iulie 1994 *Cu privire la petiționare*¹⁴; Legea nr. 982 din 11 mai 2000 *Privind accesul la informație*¹⁵; Legea nr. 17 din 15 februarie 2007 *Privind protecția datelor cu caracter personal*¹⁶; Legea nr. 245 din 27 noiembrie 2008 *Privind secretul de stat*¹⁷ etc.

Întrucât, potrivit art. 22 din Legea Fondului Arhivistic, au fost instituite depozite speciale de stat, reglementări privind accesul la informație se regăsesc și în legile care stabilesc activitatea acestor ministere, cum ar fi: *Legea nr. 753 din 23 decembrie 1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova*¹⁸; *Legea cu privire la poliție*¹⁹.

Prevederi privind crearea de arhive și garantarea accesului la informație conțin majoritatea reglementărilor de interes public. Astfel, această obligație revine Parlamentului (art. 130 din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr. 797 din 2 martie 1996²⁰, dispune că „Legile, hotărârile, alte acte și materiale ale Parlamentului, Biroului permanent, comisiilor permanente și altor comisii, precum și cele ale Aparatului Parlamentului se depun anual la arhiva Parlamentului în modul stabilit, conform Nomenclatorului de dosare aprobat de Biroul permanent), Președinției, Guvernului²¹, Organelor administrației publice centrale și locale, Justiției, Procuraturii²², Curții Constituționale, Curții de Conturi²³ etc.

3. Organizarea Fondului Arhivistic în Republica Moldova

Potrivit *Legii Fondului arhivistic*, Fondul

național de arhivă este constituit din: I) *Fondul arhivistic de stat*, II) *Fondul arhivistic obștesc*, III) *Documentele și arhivele care în trecut au fost scoase din R. Moldova și actualmente se află în posesia instituțiilor de stat și a organizațiilor obștești ori a persoanelor fizice din alte țări.*

I) Fondul arhivistic de stat, alcătuit din:

a) *Fondurile Arhivei Naționale a R. Moldova* (instituită prin alin. 1 art. 4 din Regulamentul Fondului arhivistic de stat). Fondul Arhivei Naționale are o structură clară, are îndrumătoare ale fondurilor, cu indicarea numărului de dosare. Arhiva dispune de Regulament de activitate care reglementează modalitatea de accesare a dosarelor, sală de lectură, program de activitate etc. Cel interesat cunoaște caracterul accesibil sau inaccesibil al dosarelor, prin marcarea dosarului cu parafa „Secret” în cazul inaccesibilității lui;

b) *Fondurile Arhivei Organizațiilor Social Politice* (instituită prin alin. 1 art. 4 din Regulamentul Fondului arhivistic de stat). Fondul are o structură ordonată, dispune de îndrumătoare ale fondurilor, cu indicarea numărului de dosare. Arhiva și-a adoptat Regulament de activitate care reglementează modalitatea de accesare a dosarelor, are o sală de lectură, program de activitate etc. Accesibilitatea sau inaccesibilitatea dosarelor este reglementată.

c) *Fondurile aflate în custodia unor ministere, departamente.* Aceste arhive au fost instituite prin art. 22 din Legea Fondului Arhivistic și alin. 1 art. 4 din Regulamentul Fondului arhivistic de stat. Potrivit legii, au fost instituite nouă depozite speciale de stat, anume: 1) la Ministerul Apărării; 2) la Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene; 3) la Ministerul Afacerilor Interne; 4) la Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova; 5) la Departamentul Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică; 6) la Academia de Științe a Moldovei; 7) la muzeele și bibliotecile de stat ale Ministerului Culturii și Turismului; 8) la Fondul de stat de informații privind subsolul al Asociației de Stat de Producție pentru Explorări Geologice “AGeom”; 9) la Serviciul “Hidrometeo” al Departamentului Protecția Mediului Înconjurător.

Fiind arhive cu regim special, nu se cunoaște structură fondului arhivistic, dacă ele dispun de îndrumătoare ale fondurilor, cu indicarea numărului de dosare. Nu se cunoaște dacă au Regulamente de activitate care ar reglementa modalitatea de accesare a dosarelor. Ele nu dispun de sală de lectură, program de lucru. Nu se cunoaște accesibilitatea sau inaccesibilitatea dosarelor etc.;

¹³ Publicată Monitorul Oficial nr. 12 din 30 decembrie 1992.

¹⁴ Publicată în Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 4/47 din 8 septembrie 1994. Legea a fost republicată în Monitorul Oficial nr. 6-8 din 24 ianuarie 2003.

¹⁵ Publicată în: Monitorul Oficial nr. 88 din 28 iulie 2000.

¹⁶ Publicată în Monitorul Oficial nr. 107-111 din 27 iulie 2007. Anterior R. Moldova a aderat la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, încheiată la Strasbourg la 28 ianuarie 1981, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr. 483 din 2 iulie 1999. Publicată în Monitorul Oficial nr. 80 din 29 iulie 1999.

¹⁷ Publicată în Monitorul Oficial nr. 45-46 din 27 februarie 2009.

¹⁸ Publicată în Monitorul Oficial nr. 156 din 31 decembrie 1999.

¹⁹ Publicată în Monitorul Oficial nr. 17-19 din 31 ianuarie 2002.

²⁰ Publicat în Monitorul Oficial nr. 59 din 18 mai 2005.

²¹ Potrivit unei adeverințe eliberate de către Cancelaria de Stat a R. Moldova Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova, în Arhiva Guvernului se păstrează „dosare cu parafă respectivă de secretizare din perioada anilor 1941-1991”.

²² Legea nr. 294 din 25 decembrie 2008 cu privire la Procuratură, Publicată în Monitorul Oficial nr. 55-56 din 17. 03. 2009.

²³ Legea nr. 312 din 8 decembrie 1994 privind Curtea de Conturi. Publicată în Monitorul Oficial nr. 25 din 21 februarie 2003.

d) *Fondurile Consiliilor raionale* (parte componentă a Fondului arhivistic de stat), care au o structură clară a Fondului arhivistic, un îndrumător al fondurilor, cu indicarea numărului de dosare. Fondurile sunt accesibile;

e) *Fondurile unor persoane juridice și fizice* (Parte componentă a Arhivei Naționale, art. 4 din legea Fondului arhivistic), care au o structură clară a Fondului arhivistic, au îndrumător al fondurilor, cu indicarea numărului de dosare. Este reglementată accesibilitatea sau inaccesibilitatea dosarelor.

II) Fondul arhivistic obștesc (art. 4 din legea Fondului arhivistic). Nu se cunoaște locul amplasării, structură Fondului, dacă dispune de îndrumător al fondurilor cu indicarea numărului de dosare, de Regulament de activitate privind modalitatea de accesare a dosarelor etc.

III) Documentele și arhivele care în trecut au fost scoase din R. Moldova și actualmente se află în posesia instituțiilor de stat și a organizațiilor obștești ori a persoanelor fizice din alte țări (art. 4 din Legea Fondului arhivistic). Nu se cunoaște locul amplasării, structura Fondului arhivistic: dacă există un îndrumător al acestor fonduri cu indicarea numărului de dosare, dacă dispune de Regulament de activitate privind modalitatea de accesare a dosarelor etc.

4. Organizarea și accesibilitatea fondurilor arhivistice (depozitelor speciale) ale Serviciului de Informații și Securitate și Ministerului Afacerilor Interne al R. Moldova

Arhiva Serviciului de Informație și Securitate al R. Moldova (fostul Comisariat al Poporului pentru Afacerile Interne-NKVD; Comitetul de Stat pentru Securitate-KGB; Ministerul Securității de Stat-MGB), potrivit unei informații, pusă la dispoziție Comisiei prezidențiale pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova²⁴, a fost creată prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești nr. 769-236 din 10 august 1979 și a ordinului președintelui Comitetului Securității de Stat al URSS nr. 00185 din 10 decembrie 1979²⁵.

Rămâne necunoscută istoria constituirii arhivei din cadrul MAI. Însă din cele publicate mai jos observăm că Depozitul special al MAI are la păstrare dosare din anul 1919, ceea ce ne îndreptățește să

²⁴ Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova a fost creată prin Decretul președintelui interimar al R. Moldova nr. 165-V din 14 ianuarie 2010. Decretul a fost publicat în Monitorul Oficial nr. 5-7 din 19 ianuarie 2010.

²⁵ Arhiva Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova.

afirmăm că organele NKVD venite în Basarabia la 28 iunie 1940 au adus cu ele și dosarele instrumentate în partea stângă a Nistrului.

Prin Legea Fondului Arhivistic, arhivele instituțiilor respective au fost trecute în categoria arhivelor de stat, obținând statutul de „depozit special de stat” pus în custodia SIS și MAI. Sub aspectul organizării, completării, păstrării și utilizării documentelor, „depozitul special de stat” al SIS și MAI se conduce de Legea Fondului arhivistic și este subordonat Serviciului de Stat de Arhivă și tuturor reglementărilor din domeniul arhivistic enumerate mai sus: procedura de organizare, completare, păstrare și utilizare a documentelor ce fac parte din fondul arhivistic de stat.

În lipsa unor inventare, ghiduri sau informații ce ar arăta structura și organizarea fondului arhivistic al acestor „depozite speciale de stat”, Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova a adresat demersuri atât Serviciului Informații și Securitate, cât și Ministerului de Interne, solicitând informații privind construcția acestor fonduri.

Depozitul special de Stat din cadrul SIS, la 1 ianuarie 2010 avea următoarea organizare și număr de dosare²⁶:

1. Fondul materialelor documentare de administrare internă al SIS – 493 unități de păstrare.
2. Fondul materialelor documentare ce vizează activitatea SIS – 3 765 unități de păstrare.
3. Fondul dosarelor judiciare inițiate în privința persoanelor care au fost supuse represiunilor politice în perioada regimului totalitar – 23 247 unități de păstrare.
4. Fondul materialelor documentare de filtrare și trofeu în privința persoanelor repatriate în țară în primii ani de după cel de-al Doilea Război Mondial și foștii prizonieri de război – 48 000 unități de păstrare.
5. Fondul dosarelor personalului organelor securității de stat – 5 235 unități de păstrare.

Așadar, în total, Depozitul special de stat al Serviciului de Informații și Securitate, la 1 ianuarie 2010 avea în custodie 80 660 dosare.

La rândul lui, Ministerul de Interne prin scrisoarea nr. 8/311 din 20 ianuarie 2010²⁷ a răspuns Comisiei prezidențiale că la 1 ianuarie 2010 Depozitul special de Stat al MAI are următoarea structură și număr de dosare:

²⁶ Arhiva Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova.

²⁷ Arhiva Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova.

Istorie

Nr.	Denumirea fondului	În fond se păstrează documente pe anii	Nr. de unități la păstrare
1	Organele afacerilor interne orășenești și raionale	1949-1963	284
2	Direcția drumurilor de șosea a MAI al RSSM	1944-1945, 1947-1950	13
3	Secția de mobilizare a MAI al RSSM	1944-1947	8
4	Secția închisori a MAI al RSSM	1939, 1944-1949, 1952-1959	11
5	Inspectoratul de control al MAI al RSSM	1954-1958	6
6	Secția de afaceri ale internaților și prizonierilor de război ale CNAI al RSSM	1945-1949, 1963-1965	15
7	Spitalul special Nr. 3376 pentru prizonierii de război al CNAI al RSSM	1944-1949	10
8	Punctul special de lagăr al SCCM al MAI al RSSM	1946-1951	14
9	Secția de luptă cu vagabondajul și lipsa de supraveghere a copiilor a MAI al RSSM	1944-1949	13
10	Secția economică a MAI al RSSM	1944-1969	172
11	Secția construcții capitale	1952-1963	38
12	Secția aprovizionări militare a MAI al RSSM	1960-1968	1 936
13	Serviciul de achitare prealabilă	1956-1957, 1959-1962	10
14	Tribunalul militar al trupelor al MAI al RSSM	1944-1947	15
15	Secția de contraspionaj al MAI	1944-1950	18
16	Secretariatul MAI	1945-2002	1 057
17	Troica specială a CNAI al RASSM	1935-1938	59
18	Inspectoratul de Stat auto al MAI	1940, 1944-1966	69
19	Materiale de expulzare din RSSM	1941, 1945-1951	235
20	Secția întâia specială a MAI	1949-1957	34
21	Serviciul de cadre al MAI	1939, 1941-1995	1 087
22	Secția de planificare financiară a MAI	1941-2001	744
23	Punctul de verificare și filtrare al CNAI al URSS	1944-1945	2
24	Plutonul de pază al Serviciului carantină al MAI	1961-1968	1
25	Grupa de comandă a trupelor interne ale MAI	1960-1967	21
26	Secția urmărire penală a MAI	1944-1951	21
27	Secția de combatere a furturilor și speculației a Direcției miliției a MAI	1953----	40
28	Direcția instituții de corecție prin muncă	1949-1970	840
29	Secția de construcții militară a MAI al RSSM	1953-1954	7
30	Serviciul extern	1950-1970	23
31	Evidența statistică	1944-2008	1 070
32	Statul major al MAI	1968-1978	60
33	Dosarele personale ale foștilor colaboratori	1940-2009	81 210
34	Dosarele persoanelor deportate în localitățile speciale 1930, 1941, 1949, 1951	1930, 1941, 1949, 1951	33 590
35	Dosare penale clasate	1965-1999	20 152
36	Dosarele pentru pensie	1940-2008	4 848
37	Dosarele evidenței operative-urmărire	01.01.1999 fondul a fost lichidat	
38	Dosarele de urmărire penală ale persoanelor condamnate nu pe cale judiciară, tribunalele militare, judecătoriile militare	1919-1952	4 806
39	Dosarele personale ale foștilor condamnați și decedați	1946-1995	1 978
40	Ordinele, directivele, indicațiile, dispozițiile CNAI, MAI, MMOD, MAI al RSSM, MAI al RM	1941, 1944-2000	1 342
41	Dosarele detașamentului special de pază al MAI al RM	1995-1998	31
42	Secția de expertiză criminalistică a MAI	1951-1992	73
43	Poliția de Grăniceri al MAI al RM	1992-2001	121
44	Serviciul analiză, planificare și control al ÎGP	1999-2002	117
45	Direcția deservire operativă	1996-2004	178
46	Direcția reparații și construcții	1967-2000	290
47	Biroul de Migrație și Azil	1991-2006	1 836
Total fonduri – 47		Total dosare – 158 436	

Depozitele speciale ale acestor instituții nu dispun de sală de lectură, program de activitate, inventare accesibile publicului, rămânând în continuare arhive închise cercetării. Totodată, s-a demonstrat că după declararea independenței R. Moldova, din depozitul special de stat din cadrul SIS, din anul 1990 și până în zilele noastre KGB, MSN și SIS au distrus cel puțin 15 589 de dosare și 14 377 de cartoteci, inclusiv 16 filme cu 53 de episoade²⁸.

Distrugerii de dosare au avut loc și la Depozitul MAI. Observăm că Fondul nr. 37, intitulat „Dosarele evidenței operative-urmărire”, la 1 ianuarie 1999 a fost lichidat.

Problema desecretizării acestor arhive s-a abordat la ședința Comisiei interdepartamentale pentru protecția secretului de stat din 8 februarie 2010²⁹.

Transmiterea dosarelor persoanelor supuse represiunilor politice din custodia acestor instituții

²⁸ A se vedea Mihai Tașcă, *Arhiva KGB-ului în flăcări*, în „Tim-pul”, din 3 septembrie 2010.

²⁹ Procesul-verbal nr. 1210-45 al ședinței Comisiei interdepartamentale. Nepublicat. Arhiva Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova.

Pavel Șillingovski. Basarabia. Schițe de portret. (Ion Rusu și Tudora Ciof). 1914. Sanguină pe hârtie

la Arhiva Națională s-a pus în discuție în cadrul unei ședințe de lucru condusă de Șeful statului la 24 august 2010³⁰, stabilindu-se și termene pentru demararea procedurii. Ca rezultat, la 9 noiembrie a.c. au fost transmise din arhiva SIS către Arhiva Națională primele 5 000 de dosare din „Fondul dosarelor judiciare inițiate în privința persoanelor care au fost supuse represiunilor politice în perioada regimului totalitar”.

Aceeași procedură a urmat la 16 noiembrie 2010, când din Depozitul special al MAI au fost transmise către Arhiva Națională primele 7 693 dosare. Integral au fost transmise dosarele din următoarele fonduri:

- Fondul nr. 6 intitulat „Secția de afaceri ale internaților și prizonierilor de război ale Comisariatului Norodnic al Afacerilor Interne (CNAI) al RSSM” (anii 1945-1949, 1963-1965) – 15 dosare;

- Fondul nr. 7 intitulat „Spitalul special Nr. 3376 pentru prizonierii de război al CNAI al RSSM” (anii 1944-1949) – 10 dosare;

- Fondul nr. 17 intitulat „Troica specială a CNAI al RSSM” (anii 1935-1938) – 59 dosare;

- Fondul nr. 19 intitulat „Materiale de expulzare din RSSM” (anii 1941, 1945-1951) – 235 dosare;

- Fondul nr. 39 intitulat „Dosarele personale ale foștilor condamnați și decedați” (anii 1946-1995) – 1 978 dosare.

De asemenea, au fost transmise Arhivei Naționale:

- 3 590 dosare din Fondul nr. 34 intitulat „Dosarele persoanelor deportate în localitățile speciale” (anii 1930, 1941, 1949, 1951) din totalul de 33 590;

- 1 806 dosare din Fondul nr. 38 intitulat „Dosarele de urmărire penală ale persoanelor condamnate nu pe cale judiciară, tribunalele militare, judecătoriile militare” (anii 1919-1952), din totalul de 4 806³¹.

Pe parcursul anului 2011, SIS urmează să transmită către Arhiva Națională toate cele 23 247 unități de păstrare din „Fondul dosarelor judiciare inițiate în privința persoanelor care au fost supuse represiunilor politice în perioada regimului totalitar”, iar MAI – circa 40 000 de dosare.

³⁰ Arhiva Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din R. Moldova.

³¹ Arhiva Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova.